

Sekundární viktimizace jako riziko prohloubení traumatu obětí trestných činů

Každý z nás se během života stane obětí slovně nebo fyzicky agresivního násilného činu, lži, podvodu či zneužití různého druhu.

Většinou se dokážeme s těmito událostmi vyrovnat a v drtivé většině nemusí narušit kontinuitu našeho života. Pokud jsou však násilné a agresivní činy intenzivní, mají dopad na kvalitu našeho života a mohou do něj přinést i nevratné změny s dopadem na zdraví, psychiku či sociální postavení. Z úspěšného člověka se najednou stane podlomený, vystrašený jedinec.

Viktimologie a její předmět zkoumání

Jedna z prvních definic oběti se objevuje v rezoluci OSN č. 40/34 z 29.11. 1985. Oběť je definovaná jako osoba, která individuálně nebo kolektivně utrpěla újmu ve formě fyzického nebo mentálního poškození, emočního utrpení, ekonomické ztráty, zásadního omezení či poškození na fundamentálních právech prostřednictvím trestných činů dle práva každého členského státu. Ve shodě s koncepcí zdraví jakožto stavu tělesné, duševní a sociální pohody klade definice oběti důraz kromě fyzického poškození i na složku psychickou, morální a ekonomickou, které mají rovněž podíl na kvalitě lidského života.

Na oběť lze nahlížet z mnoha úhlů: její role při samotném činu a soudním procesu, osobnostní předpoklady, její ochrana a snaha o zamezení prohloubení následků násilného činu na kvalitu života. Role oběti jakožto předmět studia je zkoumána a popisována kriminologií, sociologií, sociální patologií, psychologií a právem.

Problematikou obětí trestných činů se zabývá poměrně nová vědní disciplína viktimologie (z latinského victima – oběť). Viktimologie má interdisciplinární charakter, který se projevuje různými přístupy k řešení viktimologické problematiky v rámci jednotlivých disciplín – zejména kriminologie, kriminalistiky, práva, forenzní psychologie a dalších, s jejichž poznatky pracuje, využívá je a sama je jejich přispěvatelem. Předmětem viktimologie je osobnost oběti, její predispozice k této roli, změny v chování a prožívání těch, kteří se stali obětí trestného činu. Zabývá se vztahem mezi obětí a agresorem, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele. Zabývá se rovněž následky trestného činu na oběti po stránce fyzické (zdravotní následky), psychologické (trauma), sociální (jak role oběti mění vztahy v rodině, v zaměstnání, mezi přáteli). Svými poznatky viktimologie přispívá k prevenci trestných činů, vytváření nástrojů právní ochrany oběti a k terapeutické práci s obětí.

Viktimizace primární a sekundární

Viktimizace je proces, v němž se jedinec stává obětí trestného činu poškozováním, újmou na zdraví nebo majetku. Spácháním trestného činu ale viktimizace nekončí. V dalších fázích oběť čelí následkům trestného činu, které opět mohou být na všech rovinách, jež jsou zásadní pro jeho zdraví a kvalitu života. Dynamický proces viktimizace lze shrnout do dvou fází: primární a sekundární. Primární viktimizací se míní vykonání trestného násilného činu, jehož následkem je poškození

druhého člověka.

Sekundární viktimizace se odehrává na psychologické rovině. Dochází k ní nevhodnými poznámkami z okolí, ale i neprofesionálním přístupem policie, sociálních pracovníků, orgánů činných v trestním řízení atp. Oběť trestného činu se stává obětí znovu přes vyvolané pocity nespravedlnosti, nepochopení, ponížení. Reakce z okolí, které k sekundární viktimizaci přispívají, mohou být bagatelizování následků agrese, zlehčování trýznivých událostí, pochybování o věrohodnosti výpovědi oběti, hledání příčin agresivního chování pachatele v osobnosti oběti nebo nevhodné otázky vzbuzující senzacechtivost. Je nesporné, že sekundární viktimizace významně ovlivňuje návrat oběti do normálního života a zbavení se role oběti. Často je strach ze sekundární viktimizace důvodem neohlášení trestného činu ze strany oběti.

Podstatou sekundární viktimizace je prohloubení dopadů zločinu na oběť. Spouštěcí mechanismy sekundární viktimizace samy o sobě mnohdy nemají intenzivní sílu. To, co je zraňující, je jejich řetězení a to, že souvisí bezprostředně se zločinem, kterému byla oběť vystavena. Sekundární viktimizace přichází ve fázi, kdy se oběť snaží zotavit. Její obranné mechanismy jsou ještě oslabené a už musí čelit další nepříjemné situaci. Pro okolí může být zhoršení psychického stavu oběti nepochopitelné.

Mýty a stereotypy ovlivňující chápání oběti

K sekundární viktimizaci přispívá i řada zakořeněných stereotypů a mýtů ve smýšlení o obětech trestných činů. Je popsán mýtus ideální oběti, podle kterého mají oběť i pachatel jednoznačné charakteristiky: Oběť je bezbranná, ctnostná, bez poskvrny, nenese žádný podíl na vzniku zločinu. Pachatel je silný, špatný. Čím více se oběť vzdaluje od těchto charakteristik, tím více je ohrožená sekundární viktimizací.

Mýty a předsudky se vážou i ke konkrétním trestným činům. Rozšířené jsou mýty o znásilnění, podle kterých slušná žena nemůže být znásilněna. Žena proti své vůli nemůže být znásilněna. Oběť přehání, zveličuje následky. Na znásilnění má podíl (např. vyzývavým oblečením chováním). Znásilnění si vymýšlí.

Opředené mýty je také domácí násilí. Podle zažitých mýtů se domácí násilí děje proto, že ho žena nezastaví, případně neodejde od násilného partnera a nechává si ho líbit. Je na ni nahlíženo jako na závislou osobu na vztahu, který je patologický. Dalším rozšířeným mýtem je, že domácí násilí je jevem, který se vyskytuje zřídka nebo pouze v socioekonomicky slabších vrstvách obyvatelstva. Podle jiných mýtů se vina za domácí násilí přisuzuje ženě, která partnera svým chováním k agresivnímu jednání provokovala.

Tyto mýty se často odvíjí od iluze spravedlivého světa, podle které je oběť nositelem dobrých vlastností a pachatel vlastností špatných. V takové iluzi spravedlivého světa se oběťmi stávají bezbranní slušní lidé a pachatelé jsou jednoznačně zlí, případně deviantní. V důsledku je pak jednoduše dobro chráněno a zlo potrestáno. Stačí však, aby se jeden z dvojice (nezáleží na tom, zda pachatel nebo oběť) odchyloval svými charakteristikami od tohoto schématu a pro zachování iluze spravedlivého světa se začínají spouštět mechanismy sekundární viktimizace, což jsou nejčastěji bagatelizace újmy a ocerňování oběti, přenášení odpovědnosti a viny na oběť. V reálném životě se často stává, že agresorem může být vysoce postavená, vážená, vzdělaná osoba a reálnou obětí může mnohdy být i osoba, která nežije příliš příkladným životem (např. se potýká se závislostí na alkoholu, nemá zaměstnání apod.).

Oběti trestných činů, které čelí sekundární viktimizaci, jsou ohrožené psychickou a morální újmou, která nese riziko prohloubení dopadů trestného činu na jejich zdraví a znovunavázání na sociální a

pracovní život.

Mgr. Magdalena Steinerová

Psycholožka spolupracující s [WOMEN FOR WOMEN, o.p.s.](#)

Článek čerpá z těchto zdrojů:

Čírtková, L.: Viktimologie pro forenzní praxi. Portál 2014.

Galavotti, C.: Dalla sociologia della devianza alla sociologia della vittima: teorie, percorsi e prassi operative. Tesi di Dottorato in Storia e Sociologia della Modernità 2013/2014. Dostupné >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [Festival jako prestižní teambuilding](#)
- [Spojení Generali České a Právní ochrany D.A.S. přináší první výhodu: navýšení pojistného limitu na 5 milionů](#)
- [Kultura jako prestižní benefit: Proč by právní firmy měly sázet na „inteligentní zážitky“? Rozhovor s JUDr. Martinou Jankovskou](#)
- [Wolters Kluwer uvádí na český trh AI právní pracovní prostor Libra s integrovaným obsahem ASPI](#)
- [Jak ušetřit na energiích, aniž byste porušili zákon](#)
- [SLUTO DAŇOVÁ & ÚČETNÍ firma roku 2025: Kdo se letos zařadil mezi špičky oboru?](#)
- [Novela stavebního zákona, transparentní odměňování a AI v právní praxi: zveme na odborné konference Wolters Kluwer](#)
- [Zásady a principy soukromého práva jako základ moderní právní praxe. Proč má studium LLM smysl nejen pro právníky](#)
- [Kmenové listy v s.r.o. - právní rámec, převod a praktické dopady](#)
- [Executive LLM: Prestižní milník pro právní profesionály. Business Institut otevírá jarní cyklus již 1. března](#)